

auktorlig omsorg om sina produkter är, hvad kritiken bör tillönska honom.

J. V. S.

52 TIDNINGS REVY.

Litteraturblad n:o 2, februari 1849

Från särskilda håll har man svarat till vår sednaste Revy, det måste medgifvas, med mycken humanitet och med total försakelse af vanlig egoism eller auktorlig fåfänga. Det synes på flera än ett håll, såsom hade författarskapet i landet småningom vänjt sig vid att tåla kritiker, utan att tillräkna tadlet andra bevekelsegrunder än sakens. När Ref. först i tidningen Saima företog sig att inskräpa öfvertygelsen om den inhemska pressens låga ståndpunkt, hade vederbörande dertill intet annat svar, än försäkringar om Saimas redaktions sjelfkära inbillskhet, öfvermod o. s. v. På sin höjd påpekade man bladets vådliga tendenser och tillade till de förra tillmälena moraliskt nedsättande invektiver af hvarjehanda slag. H:fors Tidningar valde då företrädesvis den diplomatiska vägen; Åbo Underrättelser funno större behag i moraliskt injurierande tillmälen (hvilka det bladet aldrig återtog eller rättade); Borgå Tidning försökte sina krafter i båda delarne¹. Nu deremot är det en glädje att se, huru dessa samma blad med allt lugn låta äfven deras egen förträfflighet gälla för *en sak*, som tål vid att, skärskådas. Det vore orättvist, att icke tillräkna dem denna förkofran till förtjenst. Ref. har vid densamma den bestämda fördel, att han numera kan hoppas på erkännandet, att han verkligen afsett den inhemska Tidningspressens höjande till någon betydelse för den fosterländska bildningen.

Men det är ett nöje, att glömma de tiderna. I de förklaringar, som denna gång så humant afgifvits, förekommer just intet serdeles, som kunde föranleda ett återupptagande från vår sida. Åbo Underrättelser säga: »Att vi icke alltid lyckats i vårt bemödande, och att våra ansträngningar sedan någon tid blifvit så godt som förspild möda, är deremot en omständighet, hvaraf vi hafva mer än tillräcklig kännedom.» Vi kunna härtill endast svara: »Trägen vinner,» är ett gammalt

¹ En återgång till den gamla goda tiden röjer Borgå Tidning uti ett af årets nummer. Vi hade beledsagat en insänd artikel i Litteraturbladet med följande not:

»Dessa recensioner, hvilka redan i Januari blifvit Red. tillsända och kort derefter äfven till större delen blefvo uppsatta för bladet, hafva, såsom synes, först sednare erhållit Domkapitlets Imprimatur och meddelas derföre nära ett år efter författandet.»

Ingen borde väl i dessa till Förf:s förmon införda ord finna någon beskyllning mot vederbörande auktoritet. Tidningen Ilmarinen lærer likväl tagit dem i sådan mening. Det var då billigt, att B. T., som dertill var i tillfälle, upplyste, att Imprimatur blifvit meddeladt så snart som möjligt efter gjord anhållan derom. Men ingen kan anse det billigt, att B. T. utfar i nedsättande beskyllningar mot detta blads Red. för »sanningslösa» uppgifter o. s. v. Artikeln blef för trycket uppsatt i början af Mars. Den måste åter upprifvas. Omständigheter föranledde manuskriptets öfversändande till Förf. i H:fors. Derifrån afgick det till Borgå; så åter till H:fors och derifrån hit till Kuopio. Endast med manuskriptets återsändande till Förf. dröjde i väntan på lägenhet en längre tid, än vederbort. Allt detta var dock en likgiltig sak. Red. ursäktade endast för Förf:s skuld och på hans anmodan, att artikeln så långt efter de recenserade skrifternas utgifvande blef synlig. Någon beskyllning innehåller anmärkningen icke. Icke heller någon origtig uppgift. – Men vissa publicister synas vara mindre nogräknade, då det gäller moraliska fel, än då fråga är om intellektuella brister.

godt ordspråk. Ordet är det smidigaste verktyg; och ihärdig öfning måste förläna tidningarne ett skickligt språk samt vänja allmänheten dervid. Vi vilja härvid icke så strängt yrka på prosans, af oss eljest förordade klarhet, utan medgifva gerna, att ett i någon grad poetiskt språk kan ega både sin nytta och sitt behag. — Hvad åter Åbo Underrättelsers eller Ilmarinens företråde i afseende på handelsnotisers meddelande angår, böra vi för våra läsare upprepa Å. U:s anmärkning, att dess Red:n icke anser t. ex. bomullspriserna af så stor vikt för landets handel, samt att Ilmarinen icke upptager Sundslistan, hvilken regelbundet meddelas i Åbo Underrättelser.

10

Borgå Tidning yttrar sin tveksamhet, att ett blad för Kyrkans och folkundervisningens angelägenheter skulle bära sig. Vår räkning är enkel. I landet finnas 600 prester vid ordinarietetjenst, 200 prestadjunkter. Om blott 1/3 del af detta antal skulle hålla ett blad, som dugligt afhandlar sagde angelägenheter, hvilka väl framförallt äfven äro presterskapets, så vore bladets tryck och papper betäckta. Är detta blad derjemte ett lokalblad, såsom Borgå Tidning, och låter det äfven några allmänna nyheter inflyta, så inse vi ej annat, än att ett lika antal (250) exemplar skall med säkerhet kunna utgå, och prenumerationsafgiften för dessa jemte annonsafgifter bilda ett måttligt redaktionsarvode. Men allmänhetens smak, som Borgå Tidning åberopar, och hvilken skall gå ända derhän att förklara bladet för landets »bästa,» lärer väl till vidare vara ett säkrare stöd. Småningom skall dock en stigande bildning gifva den läsande allmänheten smak för annat, än meningslöst plockgods, och B. T. skall då finna nödvändigt att rätta sig efter den förändrade smaken.

20

Allvarligare har Suometar vändt sig mot våra påståenden, ehuru icke egentligen mot vår Tidningskritik, utan mot våra yttranden i fråga om den Finska prosan. Bemötandet är dock kort, och vi finna billigheten af Suometars yttrade åsigt, att ett ämne af anförd art icke lämpligt afhandlas med den utförlighet, det förtjenar, i ett blad af så ringa utrymme som Suometars.

30

Då likväl Författaren till svaromålet i Suometar antydt, att ett längre svar är att vänta i detta blad eller Tidskriften Suomi, så vilje vi anmärka ett par punkter, för att närmare bestämma, hvarom fråga egentligen är.

En omständighet utan vikt är det, om någon af de yngre Finska skriftställarna gjort sig den frågan: finnes en Finsk prosa? Offentligen hafva vi icke sett frågan diskuterad i annan form, än att invändningar blifvit gjorda mot den svetiserande bibelfinskan, jemte prof till dennas ersättande med ett mera genuint språk. Men vår mening är just den, att genom en sådan kritik och ett sådant grammatikaliskt och lexikologiskt förbättringssystem ingen prosa kan uppstå. Dessutom har det t. ex., om vi icke missminne oss, i Suometar med afseende på Finskans begagnande såsom undervisnings och lagskipningsspråk blifvit yttradt, att språket numera är användt och användbart i alla vetandets grenar. Sådane yttranden förljedde oss vidare, att uppkasta frågan om en Finsk prosa finnes. Ty äfven deri framlyser, hvad vi hufvudsakligen anmärkt, att Finskans användande för några läroböcker och folkskrifter ansetts hafva utbildat detsamma till skriftspråk, emedan den för dem använda Finskan varit grammatikaliskt rikare och säkrare, än det äldre skriftspråket, samt fri från sveticismer.

40

50

Att Suometar ännu fasthåller vid den åsigt af språkförbättringen, hvars origtighet vi sökt bevisa, synes af dess afgifna bemötande. Der säges nemligen, att, ehuru Finska folket förstätt och användt det gamla bokspråket i de ämnen, som på detsamma blifvit skriftligen behandla-

de, så fortfor dock detta språk att »för en större del af folket vara fremmande;» hvori nu Suometar finner »tillräckligt skäl för en språkförbättring.» Hvad är väl detta annat, än att en del af folket (hellre alla Finnar) hade ett annat samtalsspråk, ett annat bokspråk. Men ger väl detta skäl till en språkreform? Derföre, att Upplänningar, Skåningar, Vesterbottningar, likasom alla Sveriges provinser, hafva hvar sitt idiom, derföre borde kanske Svenska skriftspråket reformeras till öfverensstämmelse med det ena eller andra af dessa idiom? En sådan fordran lärer ingen uppställa. Det är nogsam bekant, att allmogen i en provins, ehuru läskunnig, vanligen icke förstår sitt eget idiom i skrift; 10
likasom det skulle göra oss s. k. bildade svårighet, att läsa en skrift med »hva sa»? »de eh» – o. s. v. Men detta derhän. Hufvudsak är, att det skriftspråk, som äfven enligt Suometars medgifvande af hela folket förstås och användes i de ämnen, i hvilka det mottagit någon bildning, också synes vara det rätta för denna bildnings fortfarande förkofran. Åtminstone bör det medgifvas, att hvarje förbättring bör ledas af sträfvandet till större klarhet och tydlighet, icke af någon grammatikalisk renlärighet, som försvårar språkets »förstående och användande.» Skriftspråket är för den obildade alltid mera fremmande, än hans samtalspatois; det är bildningens sak, att göra de tu med hvarandra 20
närmare bekanta.

Sälunda kunna vi icke heller anse det för någon gällande bevisning, att Suometar åberopar ämnen, hvilka numera blifvit på Finska afhandlade. Vi bestrida icke denna nödvändiga nyskapelse – till en viss grad, så till vida nemligen som det gamla språket icke var tillräckligt att klart uttrycka och framställa de nya ideer, det borde upptaga. Först då det visas, att det nya Finska skriftstället inskränkt sig till en såbeskaffad reform, vilja vi också medgifva, hvad Suometar tror sig kunna påstå, att nemligen den nya litteraturens språk till sin grundval eger det gamla bokspråket. Uti intet fall kunna vi medgifva, att den nya litteraturen 30
sträfvat till ett skriftspråk, som skulle närmare än det gamla förbinda de särskilda provinsdialekterna. Att man sökt ord och uttryck ur dessa öfverhufvud, är känd sak; men likaså afgjordt är, att språkböjningar och konstruktioner varit ensidigt Ostfinska, rättare fornfinnska; och att detta språk derföre blifvit oförståndligt för största delen af Finska folket, vitsordas så allmänt, att detta förhållande med skäl kan anses hafva bekräftat hvarje sund eftertankes lärör i detta hänseende. Vi bekänne derföre, att det vore oss ganska glädjande, att se Vestfinnarne bemanna sig till ett tappert motstånd mot deras dialekts utträngande ur skriftspråket samt en strid föras icke med grammatikaliska formers 40
tillämpande, utan genom producerandet i hvardera dialekten af originelt Finska litterära alster.

Men vi lemna äfven dessa förhållanden derhän för att blott fasthålla hufvudfrågan, frågan nemligen om den grundsats, på hvilken språkreformen bör byggas. Endast om den lönar det sig att utförligare diskutera. Vid den önskade vi också, att Suometar ville hufvudsakligen fästa sin uppmärksamhet.

Årets Tidningslitteratur har eljest haft att framvisa en sällsynthet, en fortsatt polemik i sak, nemligen den om Skeppsassuransbolaget. Också 50
har den underhållits af för saken nitälskande Insändare; endast Redaktionen af *Åbo Underrättelser* synes hafva uppträdt i frågan med egna utlåtanden, och dessa ganska förtjenstfulla.

Gamla jungfru Aura synes i denna sak verkligen hafva varit föremål för både vestkustens och sydkustens rederiers ömma låga. Såsom klokt

fruntimmer valde hon den mindre svartsjuka af de båda, den, som var villig att äfven lemna medtäflaren en plats vid hennes sida. Det är att förmoda, att denne småningom begagnar det erbjudna tillfället. Företagets framgång beror utan tvifvel derpå, hvilka ombudsmän bolaget utser i hvarje stad, emedan det väl kunde hända, att samma åsigt af det i saken rätta gjorde sig gällande i förhållande mellan stad och stad, hvilka man stundom sett antagna i fråga om en affärsmans ställning till sina stadsbor och till utländningen.

10 En omständighet har nemligen under frågans diskussion framträdt, hvilken obehagligt vittnar mot den inhemska handelns och skeppsfartens ståndpunkt. Man kände förut, att Finska minuthandlare i Hamburg få betala sina varor dyrare än något annat lands handlande. Men det var åtminstone för de flesta okänt, att äfven landets skeppsredrier nödgas på utländsk ort betala högre assurancespremier, än andra nationers, ja så höga, att skeppsfart från Finland under dessa omständigheter anses nära omöjlig. Sådane data behöfva inga kommentarier. – Äfven i detta fall har det sålunda visat sig, att först tvingande omständigheter kunnat drifva till ett redan länge för nyttigt ansedt
20 företag och åstadkomma den enighet, som erfordrats för dess grundläggande. Man bör hoppas, att ömsesidig fördel skall befästa denna enighet för företagets lyckliga fullföljande.

Åbo Underrättelser hafva i en annan för landets handel lofvande angelägenhet meddelat sakrika upplysningar, nemligen angående Is-handeln. Penningar och tjenliga relationer i utlandet synas vara de omständigheter, på hvilka framgången af ett företag i denna syftning beror. Emedan Ref. förut jemte kort notis om denna handelsgrens omfång i Amerika hänvisat till en annan, nemligen till exporten af viktualier för Vestindiska öarne och af gröfre hampväfnad såväl till
30 dessa som isynnerhet till Brasilien för kaffets emballering, och då vi ännu äro af den tro, att denna export kunde bedrifvas äfven från Finland, så begagna vi tillfället att uppmana Åbo Underrättelser, att äfven om den söka förskaffa sig några upplysande underrättelser. Exporten af jordbrukets produkter och slöjdalster, dem allmogen tillverkar af inhemska råämnen, är utan tvifvel den för inhemska industrins förkofran nyttigaste. Äfven till ett ringare belopp eger den stort företräde framför exporten af naturprodukter, hvilka vinnas genom blott det arbete, som deras lösgörande och insamlande fordrar. Artiklar af förra slaget lemna redan, förrän det till export nödiga
40 öfverskottet af desamma vinnas, näring eller beklädning åt en större mängd människor, och jordens odling jemte den nödiga fokbildningen för deras vinnande bereder landet en i all framtid vexande kapitalfond. Men de utan arbete framalstrade naturprodukternas försäljning till utlandet gifver föga annan fördel för landets välstånd, än den en ökad import af fremmande alster kan medföra. Särskild vigt har frågan om här påpekade export dessa år, då handeln från Holstein och Elben, derifrån de förnämligast idkats, varit och troligen blir störd, och således konkurrensen från andra håll är lättare att inleda.

Bland årets tidningsartiklar af större betydenhet böra vi icke med tystnad förbigå tvenne uppsatser i *Suometar*, den ena: »Om Finska
50 handeln på Petersburg,» den andra »Om socknars delning.» Båda äro lika sakrika som väl afhandlade och beröra högst viktiga intressen för den inhemska industrin och bildningen. Det förundrar oss sannerligen, att ingen af de Svenskt skrifna Tidningarne bidragit till spridande af de viktiga underrättelser för den trafikerande allmogen, den förstnämnda af dessa artiklar innehåller. Den sednare åter påpekar ett af de

väsentligare villkoren för en stigande folkbildning, då utan tvifvel den religiösa undervisningen och själavården genom församlingarnes delning till ett par tre tusen invånare för hvarje skulle vinna mera. —

Öfverraskande torde man finna det, att nuvarande antalet af prester i landet vore tillräckligt för en sådan församlingarnes delning ända till 1 300 à 1 900 personer för hvarje församling. I Tavastland finnas nära till detta antal invånare för hvarje prest; i Viborgs län, Karelen och Savolaks är presternas antal vida mindre; i Österbotten, Satakunta och Nyland komma 1 100 à 1 300, i Åbo län 925, på Åland endast 520 invånare på hvarje prest, medan motsvarande invånartalet i Savolaks är 2 555. Att de 434 församlingar, på hvilka Finlands folkmängd 1840 var fördelad, i de olika delarne af landet uppvisa en ungefär motsvarande olikhet i invånartalet, kan förutsättas. Det är dock känt, att, medan den ena församlingen räknar 500 till 1 000 medlemmar, den andra består af 10 000 till 15 000. Dylika abnorma förhållanden förtjena väl i hög grad betraktarens uppmärksamhet. — För öfrigt innehåller Suometar på 12 hittills utgifna nummer, utom de utländska politiska nyheterna blott *en* enda kort artikel, som *icke* angår inhemska angelägenheter. Vi nämna detta till besinnande för öfriga Tidningsredaktioner och till förnyad påminnelse för de Tidningsläsare, hvilka för fosterländska angelägenheter hysa större intresse än för en själlös och själsdödande tidsfördrifsläsning. Med anledning af vår polemik mot den nyaste Finska prosan äro vi också skyldige Suometar det särskilda erkännande, att dess språk mer och mer antagit den enkelhet och klarhet, som isynnerhet för ett periodiskt blads framgång utgör ett så oeftergifligt vilkor.

Sedan vår sednaste Tidningsrevy hafva af ett nytt periodiskt blad, »Notisblad för Läkare och Farmaceuter,» som detta år utgifves i endast 12 ark (pris 1 1/2 R:1 Sr.), visat sig två nummer. Bladet, hvars utgifvande besörjes genom en af Finska Läkaresällskapet vald redaktion, visar i titeln sitt syfte att kort angifva nyaste skrifter, upptäckter och metoder i medicin och kemi. Månget och mycket vore dock af intresse äfven för en i dessa vetenskaper obevandrad. Men ingen vetenskap talar numera så skolastiskt som medicinen, i s.het i Finland. I vår tid stöter sådant något på charlataneri. Visserligen måste ännu många anatomiska benämningar och sjukdomsnamn återgifvas på Latin; men äfven för flertalet af dem är sådant onödigt. Ett Svenskt sjukdomsnamn eller Svensk benämning på någon del af människokroppen är dock i våra Läkares tal och skrift en sällsynthet. Härmed åtnöjer man sig likväl icke, utan gör Svenskan till en barbarisk mörja af »suppuration, evacuation, exsudation, congestion, affection, complication,» m. m. m. m., jemte dessa och dylika substantiver motsvarande verber. Den Svenska Hygieia ser, den fremmande titeln oakadt, redan helt mensklig ut till sitt innehåll; men här i Finland dånar ännu Hvasserianismen i hela sin fullhet. Vi hafva engång förut påminnt om nödvändigheten af denna seds afläggande och göra det troligen lika fåfängt nu som då. Men också kan intet förbjuda oss att med den läsande allmänheten anse en dylik rotvälkska vara vållad af tom affectation, ostentation o. s. v.. Vi medgifva dock vår öfvertygelse vara, att Hr. Ingman, som för det mesta skrivit de två första arken af »Notisbladet,» endast af gammal vana eller ovana begagnat det skolastiska språket.

J. V. S.

10

20

30

40

50